

Ks. Marek Jodkowski
Wydział Teologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Akademicki Związek św. Bonifacego w Braniewie w drugiej połowie XIX wieku

Słowa kluczowe: Akademicki Związek św. Bonifacego w Braniewie, Liceum Hosianum, Seminarium Duchowne w Braniewie, diaspora diecezji warmińskiej, Niemcy w drugiej połowie XIX wieku, Prusy Wschodnie, stowarzyszenia katolickie.

Keywords: the Academic Boniface Association in Braniewo, Lyceum Hosianum, Seminary in Braniewo, diaspora of the Bishopric of Warmia, Germany in the second half of the 19th century, East Prussia, Catholic associations.

Wstęp

Ruch stowarzyszeniowy stał się nieodłącznym elementem życia społecznego w Niemczech w XIX w. Nadał on kształt zaangażowaniu katolików w działalność Kościoła. Szczególną popularnością cieszyło się wśród nich Stowarzyszenie św. Bonifacego. Od 1870 r. funkcjonowało ono w diecezji warmińskiej jako Stowarzyszenie św. Bonifacego i Wojciecha. Wspierało ono religijnie i materialnie ludność tej konfesji żyjącą w diasporze poprzez tworzenie nowych parafii i szkół¹. Od 1884 r. częścią tej ponaddiecezjalnej organizacji stał się Akademicki Związek św. Bonifacego (Akademischer Bonifatiusverein), który po trzech latach erygowano również w Braniewie².

Adres/Adresse: ks. dr Marek Jodkowski, Katedra Teologii Moralnej i Etyki, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Hozjusza 15, 11-041 Olsztyn, ksmarekj@wp.pl.

¹ A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1821-1945*, cz. 1, *Studium prozopograficzne*, Olsztyn 2004, s. 188; M. Jodkowski, *Stowarzyszenie świętych Bonifacego i Wojciecha w diecezji warmińskiej w XIX wieku*, w: J. Kielbik (red.), *Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich. Wierni i duchowni*, Olsztyn 2016, s. 95-96.

² E. A. Sokółowska, *Organizacje społeczne i kościelne na Warmii w latach 1848-1914*, Szczytno 2014, s. 89-90.

Dotychczas związek ten cieszył się znikomym zainteresowaniem historyków. W języku niemieckim jego niewielką monografię pt. *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg. Ein Denkblatt zur zehnjährigen Stiftungsfeier* opracował Joseph Keuchel³. Niestety, publikacja ta wydana jeszcze w dziewiętnastym wieku, a przy tym należąca do unikatów bibliofilskich, pozostaje niedostępna szerszemu gronu czytelników. Warto także wspomnieć o nieocenionej dysertacji Eweliny Anny Sokołowskiej, w której przywołano najważniejsze fakty z dziejów tej organizacji⁴. Wciąż jednak brakuje wyczerpujących informacji na jej temat. Żeby je uzupełnić warto przeanalizować wspomnianą monografię Keuchela, konfrontując jej treść z dziewiętnastowiecznymi relacjami o tym związku, które publikowano najczęściej na łamach periodyku „Akademische Bonifatius-Korrespondenz”.

Geneza i główne założenia związku

Złoty jubileusz święceń kapłańskich papieża Piusa IX, przypadający w 1869 r., stał się dla wiernych Kościoła katolickiego sposobnością do dziękczynienia. Przybierało ono różną formę, m.in. fundacji wspierających dzieła realizowane przez poszczególne diecezje czy też organizacje kościelne. Z tej okazji skierowano prośbę do studentów niemieckich, aby zaradzili potrzebom młodzieży akademickiej w Greiswaldzie, gdzie brakowało świątyni katolickiej. Wezwanie to spotkało się z pozytywnym odzewem tego środowiska. Również diecezja warmińska, a konkretnie Studenckie Towarzystwo Czytelnicze (Akademischer Leseverein), przekształcone potem w Stowarzyszenie Studentów „Warmia” (Studentenverein „Warmia”), partycypowało w zbiorce pieniężnej na budowę tego kościoła. W późniejszym czasie studenci Liceum Hosianum przekazywali od czasu do czasu niewielkie donacje na katolickie placówki misyjne na obszarze diaspory diecezji warmińskiej, zwłaszcza na Świętą Siekierkę, Elk i Bartoszyce. Zazwyczaj odbywało się to z inicjatywy Stowarzyszenia Studentów „Warmia”⁵.

Z zamiarem powołania Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie wyszedł subdiakon Bernhard Oestreich, który 25 października 1887 r. zwołał wszystkich alumnów do kleryckiej sali wykładowej.

³ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg. Ein Denkblatt zur zehnjährigen Stiftungsfeier*, Braunsberg 1898. Na temat autorstwa tej niesygnowanej monografii zob. A. Schürer, *Vorortsbericht*, *Akademische Bonifatius-Korrespondenz* (dalej: AB-K) 1898, nr 30, szp. 1061.

⁴ E. A. Sokołowska, *Organizacje społeczne i kościelne na Warmii w latach 1848–1914*, s. 89–90.

⁵ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 16.

Zaprezentował on działalność Stowarzyszenia św. Bonifacego, do którego wstąpił w czasie swoich studiów w Innsbrucku. Po tej relacji akces do Akademickiego Związku św. Bonifacego zgłosiło 28 alumnów (na 30 odbywających wówczas formację seminaryjną). Następnie wybrano przedstawicieli związku, przyjęto przedłożone statuty i zaaprobowano włączenie tej organizacji do ruchu bonifacjańskiego. 4 listopada tego roku poinformowano o jej utworzeniu Zarząd Generalny Stowarzyszenia św. Bonifacego w Paderborn. W odpowiedzi jego wiceprezydent, ks. prałat Franz Xaver Nacke, na którym spoczywało kierowanie stowarzyszeniem, wyraził listownie radość i życzył związkowi owocnego rozkwitu⁶.

Cel Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie pokrywał się z założeniami Stowarzyszenia św. Bonifacego. Zabiegano przede wszystkim o zadośćuczynienie duchowym potrzebom katolików żyjących w diasporze. Zakładano przy tym, że obowiązkiem każdego studenta jest dążenie do identyfikacji z chrześcijańskim światopoglądem. Po skończonych studiach taki absolwent stawał się potencjalnie wzorem do propagowania katolicyzmu poprzez udział w realizacji różnego rodzaju projektów. Dysponował bowiem doświadczeniem ułatwiającym mu podjęcie inicjatyw, którym patronowało Stowarzyszenie św. Bonifacego. Joseph Keuchel odnotował, że taki duchowny wróci kiedyś pamięcią do czasów studenckich, gdy pomagał łagodzić biedę w Kościele, a pocieszeniem będzie dla niego świadomość, że również dla jego wspólnoty misyjnej bije w tym stowarzyszeniu gorące serce⁷.

Jako kolejny priorytet przyświecający funkcjonowaniu Akademickiego Związku św. Bonifacego wyszczególniano jedność wśród katolickich studentów. W przypadku specyfiki braniewskich studiów posiadał on mniejsze znaczenie, jednak dla wielu działaczy tego związku był jednym z bodźców motywujących ich do członkostwa w tej organizacji⁸. Warto w tym miejscu przeprowadzić refleksję nad adnotacją zawartą w cytowanej monografii Josepha Keuchela. Informowano w niej, że przygotowania do erygowania Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie podjęto w styczniu 1887 r., czyli w okresie, w którym przestało aktywnie funkcjonować Stowarzyszenie Studentów „Warmia”. Ewelina Anna Sokółowska podaje, że stowarzyszenie to, powołane w 1876 r., zajmowało się samokształceniem studentów w okresie kulturkampfu. Inauguracja działalności tej organizacji studenckiej zbiegła się w czasie z zamknięciem

⁶ Ibidem, s. 17; B. Oestreich, *Braunsberg*, AB-C 1888, nr 9, szp. 283–284; zob. także P. Romahn, *Die Diaspora der Diözese Ermland*, Braunsberg 1927, s. 110; M. Jodkowski, *Stowarzyszenie świętych Bonifacego i Wojciecha w diecezji warmińskiej w XIX wieku*, s. 112.

⁷ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 19–20.

⁸ Ibidem, s. 20.

przez władze państwowe Seminarium Duchownego w Braniewie, co nastąpiło 9 grudnia 1876 r. Jan Chłosta twierdzi, że alumni mieszkali (zapewne na koszt diecezji warmińskiej) przez sześć semestrów w prywatnych domach mieszczan braniewskich, a ostatni rok studiów odbywali w Seminarium Duchownym w Eichstätt. Z badań Andrzeja Kopiczko wynika ponadto, że już w 1885 r. część z nich mogła powrócić z Bawarii i kontynuować naukę w Braniewie. Jednak Warmińskie Seminarium Duchowne otwarto ponownie dopiero 15 października 1886 r. Czyżby zatem Stowarzyszenie Studentów „Warmia” realizowało program intelektualnej formacji przyszłych kandydatów do kapłaństwa? Teza ta wydaje się bardzo prawdopodobna, ponieważ w przywoływanej w niniejszym tekście jubileuszowej publikacji Josepha Keuchela zapisano, że od czasu reaktywacji Seminarium Duchownego, „wolni” członkowie Stowarzyszenia Studentów „Warmia” (*freie Warme*) musieli podporządkować się regulaminowi seminaryjnemu⁹.

Akademicki Związek św. Bonifacego w Braniewie miał zatem stać się dla alumnów pewnego rodzaju reminiscencją doświadczeń wyniesionych ze Stowarzyszenia Studentów „Warmia”. Nastrój i oczekiwania towarzyszące zakładaniu nowej organizacji oddaje wypowiedź dawnego członka „Warmii”, okraszona zresztą humorem: „Wolny student został alumnem! O, jak cierpkie i ciężkie stało się to dla niektórych, po delectacji swobody życia studenckiego, ponownie zaaklimatyzować się w karnym porządku seminaryjnym. Niejeden zatem żywił nadzieję, że utworzenie Stowarzyszenia św. Bonifacego stanie się okazją, aby, z zachowaniem powagi, udać się na kilka godzin wypoczynku i orzeźwienia (sic!) do gospody! Takie nadzieje jednak spełzyły na niczym. Oestreich był wolny od takich poglądów; podążał wyłącznie za ideałem!”¹⁰.

Środkiem w osiągnięciu celów działalności omawianego związku były modlitwa i jałmużna. Modlitwę zanoszono przede wszystkim w intencji wystarczającej liczby godnych księży, którzy podjęliby posługę w diasporze oraz o łaskę dla duchowieństwa pracującego już na takich terenach. Odmawiano codziennie *Ojcie Nasz, Zdrowaś Maryjo* wraz z wezwaniem:

⁹ Ibidem; J. Chłosta, *Augustyn Bludau*, w: S. Achremczyk (red.), *Poczet biskupów warmińskich*, Olsztyn 2008, s. 429; A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1821–1945*, cz. 1, s. 102–105; E. A. Sokołowska, *Organizacje społeczne i kościelne na Warmii w latach 1848–1914*, s. 308–309.

¹⁰ „Der freie Studio war Alumnus geworden! O wie sauer und schwer wurde es manchem nach verkosteter Ungebundenheit des Studentenlebens sich in die straffe Seminarordnung einzulegen. Da hoffte wohl mancher, durch die Begründung des Bonifatiusvereines werde sich Gelegenheit bieten, auf ehrliche Weise zu ein paar Stunden Erholung und Erquickung (sic!) in einem Gasthause zu gelangen! Solche Hoffnungen jedoch schlugen fehl. Oestreich war frei von solchen Gesinnungen, er strebte einzig dem Ideal nach!“, zob. [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 20.

Święty Bonifacy, módl się za nami! Członkowie stowarzyszenia, którzy wypełniali ten obowiązek, mogli uzyskać odpust zupełny w święto Niepokalanego Poczęcia Maryi, Matki Bożej Gromnicznej, św. Franciszka (rocznica założenia Stowarzyszenia św. Bonifacego), św. Bonifacego lub w oktawie tych świąt. Przywilej studniowego odpustu zarezerwowano dla wiernych, którzy przez tydzień odmawiali codzienną modlitwę stowarzyszenia¹¹.

Statuty

W czasie generalnego zebrania Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie, odbywającego się 24 października 1890 r., jego przedstawiciele, Anton Braun i Georg Grunau, przedłożyli projekt zmiany pierwotnych statutów tej organizacji, który następnie przyjęto „prowizorycznie”. Wprowadzono w nim zapisy dotyczące praw i obowiązków członków nadzwyczajnych. Statuty zatwierdzono ostatecznie w semestrze letnim 1891 r. Podwyższono w nich miesięczną składkę członków zwyczajnych z 10 do 15 fenigów, a dla nadzwyczajnych uchwalono roczną opłatę o wartości 3 marek, które mieli uiszczać przy odbiorze „Akademische Bonifatius-Korrespondenz” w semestrze zimowym¹².

Kolejną wersję statutów uchwalono 4 stycznia 1894 r. Przyjęto wówczas nową stawkę składki, która obowiązywała członka zwyczajnego. Wynosiła ona odtąd 20 fenigów miesięcznie¹³. Dążenie do efektywnej działalności związku wymusiło ponowne zmiany statutowe, które wprowadzono w semestrze zimowym 1895/1896. Zadecydowano wówczas, że informacje o zebraniach i ich porządek będzie zapisany na tablicy ogłoszeń oraz w sali wykładowej kleryków¹⁴.

Struktura i liczebność związku

Pierwszym prezesem Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie został jego inicjator, subdiakon Bernhard Oestreich, natomiast se-

¹¹ Ibidem, s. 20–21.

¹² Ibidem, s. 25–26; P. Romahn, *Die Diaspora der Diözese Ermland*, s. 110.

¹³ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 30.

¹⁴ Ibidem, s. 31. Statuty Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie opublikowano w: ibidem, s. 36–39; zob. także A. I. Kleffner, *Geschichte des Bonifatius-Vereins. 1849–1899*, w: A. I. Kleffner i F. W. Woker (red.), *Der Bonifatius-Verein. Seine Geschichte, seine Arbeit und sein Arbeitsfeld 1849–1899. Festschrift zum fünfzigjährigen Jubiläum des Vereins*, Paderborn 1899, s. 84–86.

kretarzem i skarbnikiem – subdiakon Max Reichelt¹⁵. Subdiakon Oestreich złożył swój urząd już pod koniec semestru zimowego 1887/1888, na krótko przed swoimi święczeniami kapłańskimi¹⁶. Niestety, 26 marca 1889 r., zmarł on po dłuższej chorobie. Joseph Keuchel zapisał, że ks. Oestreich poprzez erygowanie opisywanej organizacji katolickiej sam wznosił sobie trwałe pomnik, najznamienitsze świadectwo swojej miłości do Kościoła¹⁷.

W trakcie zebrania rzeczzonego związku, odbywającego się pod koniec semestru zimowego 1887/1888, zwrócono się z prośbą do ks. prof. Franza Dittricha o protektorat nad tą organizacją. Przyjął on tę propozycję z radością. Pierwszymi członkami honorowymi związku zostali regens Seminarium Duchownego ks. Johannes Wichert, profesorowie fakultetu teologicznego Liceum Hosianum – ks. Johannes Heinrich Oswald, ks. Hugo Weiß i ks. Julius Marquardt, a także filozoficznego – Joseph Bender, Wilhelm Weissbrodt, Wilhelm Killing i ks. Joseph Franz Krause. Tego rodzaju członkostwo przypadło w udziale również ks. Josephowi Jordanowi¹⁸. Po dwóch semestrach działalności związku, deklarację członka honorowego podpisał mieszkający od niedawna w Braniewie ks. Anton Kranich. Niestety, 13 listopada 1890 r. zmarł ks. Jordan. Jego miejsce zajął prof. Franz Josef Niedenzu, który zgłosił gotowość wstąpienia w szeregi tego związku w semestrze zimowym 1892/1893. W semestrze letnim 1893 r. prof. Killing przeprowadził się do Münster. Ponadto w semestrze zimowym 1893/1894 zmarł prof. Bender. Szeregi członków honorowych zasilili w semestrze zimowym 1894/1895: archiprezbiter Anton Matern oraz profesorowie Viktor Röhrich, ks. Augustyn Bludau i Johannes Uebinger. Dwaj ostatni wkrótce opuścili Braniewo przenosząc się do Münster i Poznania. W semestrze letnim 1896 r. członkiem tej organizacji został subregens Seminarium Duchownego, prywatny docent ks. Joseph Kolberg. Stowarzyszenie zyskało na uznaniu, kiedy na jego czele stanął w semestrze zimowym 1896/1897 biskup warmiński Andrzej Thiel¹⁹.

¹⁵ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 17; E. A. Sokolowska, *Organizacje społeczne i kościelne na Warmii w latach 1848–1914*, s. 90; M. Jodkowski, *Stowarzyszenie świętych Bonifacego i Wojciecha w diecezji warmińskiej w XIX wieku*, s. 112.

¹⁶ M. Reichelt, *Braunsberg*, AB-C 1888, nr 10, szp. 322.

¹⁷ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 18–19; zob. również A. Kopiczko, *Duchowieństwo katolickie diecezji warmińskiej w latach 1821–1945*, cz. 2, *Słownik*, Olsztyn 2003, s. 199; K. Krix, *Braunsberg*, AB-C 1889, nr 13, szp. 467.

¹⁸ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 22; M. Reichelt, *Braunsberg*, AB-C 1888, nr 10, szp. 323.

¹⁹ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 24; G. Grunau, *Braunsberg*, AB-C 1891, nr 16, szp. 606; B. Poschmann, *Braunsberg*, AB-C 1894, nr 22, szp. 841.

Każdego neoprezbitera warmińskiego traktowano jako członka nadzwyczajnego Akademickiego Związku św. Bonifacego, o ile nie zadeklarował opuszczenia jego szeregów. Członkiem zwyczajnym mógł stać się każdy alumn Seminarium Duchownego w Braniewie. Jego przyjęcie następowało w czasie generalnego zebrania tej organizacji poprzez wpisanie jego nazwiska do wykazu członków²⁰. Do związku przystępowała na ogół większość nowo immatrykulowanych alumnów²¹.

Tabela 1

Liczba członków oraz skład zarządu Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie w latach 1887–1897

Semestr roku akademickiego	Liczba członków				Imię i nazwisko	
	honorowych	zwyczajnych	nadzwyczajnych	ogółem	prezesa	skarbnika
Zimowy 1887/1888	–	29	–	29	Bernhard Oestreich	Max Reichelt
Letni 1888	10	29	–	39	Max Reichelt	Albert Kraemer
Zimowy 1888/1889	10	30	5	45	Albert Kraemer	Kunibert Krix
Letni 1889	11	31	7	49	Kunibert Krix	Julius Borzinski
Zimowy 1889/1890	11	37	10	58	Kunibert Krix	Julius Borzinski
Letni 1890	11	42	13	66	Kunibert Krix	Anton Braun
Zimowy 1890/1891	10	33	25	68	Anton Braun	Georg Grunau
Letni 1891	10	39	26	75	Anton Braun	Georg Grunau
Zimowy 1891/1892	10	39	31	80	Georg Grunau	Joseph Heinrich
Letni 1892	10	50	34	94	Georg Grunau	Joseph Heinrich
Zimowy 1892/1893	11	40	51	102	Joseph Heinrich	Hugo Reimann
Letni 1893	10	46	53	109	Joseph Heinrich	Hugo Reimann
Zimowy 1893/1894	9	38	62	109	Joseph Heinrich	Bernhard Poschmann

²⁰ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 23.

²¹ O wstąpieniu do opisywanego związku wszystkich nowych alumnów na początku semestru zimowego 1889/1890 zob. A. Braun, *Braunsberg*, AB-C 1890, nr 15, szp. 569.

Letni 1894	9	50	62	121	Joseph Heinrich	Bernhard Poschmann
Zimowy 1894/1895	13	39	71	123	Bernhard Poschmann	Johannes Erdmann
Letni 1895	11	50	74	135	Bernhard Poschmann	Johannes Erdmann
Zimowy 1895/1896	11	44	78	133	Johannes Erdmann	Alphons Buchholz
Letni 1896	12	69	82	163	Johannes Erdmann	Alphons Buchholz
Zimowy 1896/1897	13	67	87	167	Johannes Erdmann	Paul Lunkwitz (sekretarz); Alphons Buchholz (skarbnik)
Letni 1897	13	73	98	184	Johannes Erdmann	Paul Lunkwitz (sekretarz); Alphons Buchholz (skarbnik)

Źródło: [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg. Ein Denkblatt zur zehnjährigen Stiftungsfeier*, Braunsberg 1898, s. 40–41.

Na podstawie zamieszczonych danych w powyższej tabeli można stwierdzić, że liczba członków Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie nieustannie wzrastała od 29 w semestrze zimowym 1887/1888 do 184 w semestrze letnim 1897 r. Jeśli chodzi o poszczególne grupy członkowskie, podobną tendencję zaobserwowano wśród członków nadzwyczajnych, których w semestrze zimowym 1888/1889 było 5, a w semestrze letnim 1897 r. – aż 98. Niewielkie wahania liczebności stwierdzono wśród członków zwyczajnych. Najmniej osób deklarujących tego rodzaju uczestnictwo w opisywanej organizacji odnotowano w semestrze zimowym 1887/1888 i letnim 1888 r. (29 członków), natomiast najwięcej – w semestrze zimowym 1896/1897 (67) i letnim 1897 r. (73). Po semestrze letnim 1894 r., kiedy liczba ta osiągnęła 50, dwukrotnie zaobserwowano jej spadek: w semestrze zimowym 1894/1895 (do 39) i zimowym 1895/1896 (do 44). W tym okresie przyjęto prawdopodobnie mniej osób do Seminarium Duchownego (a tym samym mniej alumnów zapisywało się do związku) niż wynosiła liczba jego absolwentów. Członków honorowych było od 9 (w semestrze zimowym 1893/1894 i letnim 1894 r.) do 13 (w semestrach zimowych 1894/1895, 1896/1897 i letnim 1897 r.). W okresie stanowiącym przedmiot analiz powyższej tabeli funkcję preze-

sa najdłużej sprawował Johannes Erdmann (cztery semestry), a najkrócej – Bernhard Oestreich, Max Reichelt i Albert Kraemer (po jednym semestrze)²². Na tę funkcję najczęściej wybierano dotychczasowych skarbników związku.

W semestrze zimowym 1897/1898 do związku należało 13 członków honorowych, 62 zwyczajnych i 110 nadzwyczajnych²³. W semestrze letnim 1898 r. przynależność do tej organizacji deklarowało 13 członków honorowych, 77 zwyczajnych i 113 nadzwyczajnych²⁴. Liczba członków w semestrze zimowym 1898/1899 wynosiła: honorowych – 13, zwyczajnych – 62 i nadzwyczajnych – 115²⁵. W semestrze letnim 1899 r. w szeregach związku odnotowano 14 członków honorowych, 80 – zwyczajnych i 110 nadzwyczajnych²⁶. W semestrze zimowym 1899/1900 do organizacji tej należało 14 członków honorowych, 60 zwyczajnych i 127 nadzwyczajnych²⁷.

W semestrze letnim 1890 r., kiedy kierownictwo związku przypadło Kunibertowi Krixowi i Antonowi Braunowi, ostatecznie uregulowano jego działalność. Od tej pory zaczęto prowadzić dokładną rachunkowość oraz protokoły²⁸. Osobną funkcję sekretarza związku wprowadzono ostatecznie 28 listopada 1896 r.²⁹

Działalność

Jednym z głównych obszarów działalności Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie było pozyskiwanie funduszy na ośrodki akademickie, w których studiowała mniejszość katolicka, a także na placówki duszpasterskie znajdujące się w diasporze diecezji warmińskiej. Znaczące sumy finansowe pochodziły ze składek członkowskich, co obrazuje poniższa tabela.

²² Por. M. Jodkowski, *Stowarzyszenie świętych Bonifacego i Wojciecha w diecezji warmińskiej w XIX wieku*, s. 112–113.

²³ Zob. *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1898, nr 30, szp. 1065–1066.

²⁴ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1899, nr 31, szp. 1081–1082.

²⁵ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1899, nr 32, szp. 1105–1106.

²⁶ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1900, nr 33, szp. 1169–1170.

²⁷ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine. Wintersemester 1899/1900*, AB-C 1900, nr 34, szp. 1201–1202.

²⁸ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 25.

²⁹ *Ibidem*, s. 31.

Tabela 2

**Składki członkowskie Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie
w latach 1887–1897 (w markach)**

Semestr akademicki	Składki członków zwyczajnych	Składki członków nadzwyczajnych	Składki członków honorowych	Suma
Zimowy 1887/1888	23,89	–	–	23,89
Letni 1888	?	–	?	133,34
Zimowy 1888/1889	24,80	–	59	83,80
Letni 1889	–	–	–	–
Zimowy 1889/1890	–	–	–	–
Letni 1890	49,29	14	80	143,29
Zimowy 1890/1891	47,19	25	32	104,19
Letni 1891	36,53	9	–	45,53
Zimowy 1891/1892	68	55	42	165
Letni 1892	74,08	27	48	149,08
Zimowy 1892/1893	78,53	79,15	59	216,68
Letni 1893	80,59	80,45	73	234,04
Zimowy 1893/1894	68,42	116	130	314,42
Letni 1894	76,81	125,95	238	440,76
Zimowy 1894/1895	58,86	100	259	417,86
Letni 1895	70,13	167	248	458,13
Zimowy 1895/1896	61,14	103	251	415,14
Letni 1896	106,79	188,10	358	652,89
Zimowy 1896/1897	104,84	104,05	244	452,89
Letni 1897	121,51	224,40	306	651,91

Źródło: [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg. Ein Denkblatt zur zehnjährigen Stiftungsfeier*, Braunsberg 1898, s. 42.

Analiza powyższej tabeli, z uwagi na nieskrupulatną rachunkowość prowadzoną do semestru zimowego 1889/1890, ma jedynie charakter szacunkowy. Ogółem można stwierdzić, że ze składek członkowskich gromadzonych od semestru zimowego 1887/1888 do letniego 1897 zebrano 5129,84 marki. Najwięcej w tym okresie wpłacili członkowie honorowi – aż 2427 marek, następnie nadzwyczajni – 1418,10, a najmniej – członkowie zwyczajni (1151,40).

Poza składkami członkowskimi Akademicki Związek św. Bonifacego w Braniewie starał się pozyskać wsparcie finansowe na swoje cele statutowe poprzez organizowanie wspólnych przedsięwzięć, najczęściej o charakterze rekreacyjnym.

Tabela 3

Nadzwyczajne przychody Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie w latach 1887–1897 (w markach)

Semestr akademicki	Kara finansowa	Krengielnia	Przedstawienie teatralne	Koncert muzyczny	Losowanie	Zysk z gry w karty	Znaczki pocztowe	Provizja bankowa	Piwo	Różne	Suma
Zimowy 1887/ 1888	–	–	–	–	–	–	–	–	–	36,11	36,11
Letni 1888	3,10	6,28	6,50	6,50	7,89	1,50	–	4,55	–	3,34	39,66
Zimowy 1888/ 1889	–	–	–	–	–	–	–	–	–	38,60	38,60
Letni 1889	–	–	–	–	–	–	–	–	–	130	130
Zimowy 1889/ 1890	–	–	–	–	–	–	–	–	–	150	150
Letni 1890	2,65	11,55	1,79	5,30	–	4	–	4,30	20,96	16,20	66,75
Zimowy 1890/ 1891	1,55	–	–	2,06	15,50	–	–	6,68	11,05	39,89	76,73
Letni 1891	–	6,50	–	–	–	–	–	4,50	5	20,26	36,26
Zimowy 1891/ 1892	–	–	–	–	14	–	–	2,05	–	118,16	134,21
Letni 1892	–	27	–	–	20	–	–	3,80	–	62,24	113,04
Zimowy 1892/ 1893	–	–	–	–	22,50	2	–	1	–	63,67	89,17
Letni 1893	–	34,83	8,69	0,76	24	2,62	–	9,33	33,30	177,77	291,30
Zimowy 1893/ 1894	–	–	–	–	19,40	–	1,80	25,66	–	51,28	98,14
Letni 1894	1,60	36	–	–	–	–	5,24	4,27	39,56	49,35	136,02
Zimowy 1894/ 1895	–	–	–	–	13,80	1,65	9,15	1,50	–	9,76	35,86
Letni 1895	–	39	–	–	–	–	7,10	13,25	56,25	2,17	117,77
Zimowy 1895/ 1896	1,30	–	–	–	24,18	–	8,60	15,38	–	23,80	73,26
Letni 1896	3	50	–	–	37,50	–	13,55	15	12,85	134,15	266,05
Zimowy 1896/ 1897	3	–	–	–	102,37	4,25	16,69	49,77	–	1,03	177,11
Letni 1897	–	52,78	–	–	64,40	5	15,90	38,27	32,80	64,48	273,63

Źródło: [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg. Ein Denkblatt zur zehnjährigen Stiftungsfeier*, Braunsberg 1898, s. 43.

Na podstawie powyższej tabeli można wyciągnąć wniosek, że największe sumy pieniężne osiągnęto w ramach inicjatywy, jaką było losowanie książek i użytecznych drobnostek, które na ten cel kupowano bądź otrzymywano w darze. W latach 1887–1897 zebrano dzięki takim donacjom 365,54 marek. Na drugim miejscu pod względem wysokości przy-

chodów pozaskładkowych uplasowało się opodatkowanie nietrafionych rzutów na kręgielni (263,94 marki w analizowanym okresie). Kolejne miejsce w tej klasyfikacji dotyczyło sprzedaży piwa w czasie wycieczek, niewielkich uroczystości, czy też okazyjnych spotkań studenckich (w sumie 211,77 marek). W początkowych latach funkcjonowania związku organizowano także przedstawienia teatralne, z których zysk zasiliał jego kasę. Urządzano ponadto koncerty muzyczne, aby przy tej okazji kwestować na powyższy cel. Od semestru zimowego 1893/1894 posiłkowano się sprzedażą znaczków pocztowych, zresztą ku wygodzie alumnów. Zainteresowanie tą formą pomocy na rzecz związku było na tyle wysokie, że od semestru letniego 1896 r. erygowano trzy takie punkty sprzedaży. Od semestru zimowego 1896/1897 dysponowano także szapirografem, który zakupiono, aby ułatwić powielanie notatek oraz uporanie się z korespondencją. W ciągu niespełna roku przyniósł on około 30 marek dochodu (zamieszczony w powyższej tabeli pod przychodami „różnymi”). Pod koniec analizowanego okresu zaczęto pośredniczyć w sprzedaży alumnom papieru, atramentu, piór itd. (przychody „różne”)³⁰.

Warto wspomnieć jeszcze o karach finansowych, wyszczególnionych w powyższej tabeli. Dotyczyły one m.in. niestosownych żartów, absencji na wspólnych wycieczkach itp. Jeden z docentów uzgodnił ze swoimi słuchaczami, że spóźnienie na wykład skutkuje karą pieniężną, którą należało wpłacić do kasy Stowarzyszenia św. Bonifacego³¹. Również w statutach związku zapisano, że każdy jego członek zwyczajny, który bez uzasadnionego usprawiedliwienia spóźniłby się na zebranie lub je za wcześniej opuścił, płaci karę 25 fenigów. Ten zaś, który nie przyszedłby na zebranie, stosownie do wcześniej podanych okoliczności, uiszcza 50 fenigów kary³². Ogółem nadzwyczajne przychody Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie gromadzone od semestru zimowego 1887/1888 do semestru letniego 1897 opiewały na 2379,67 marek, a łącznie ze składkami członkowskimi – na 7509,51 marek³³.

W semestrze zimowym 1897/1898 związek zebrał 1442,95 marki, z czego na potrzeby diaspory katolickiej w diecezji warmińskiej przeznaczono aż 974 marki. Wspomniany podział środków finansowych, sprzeczny ze statutami tej organizacji, wynikał z przekazania jubileuszowej zbiórki o wartości 760 marek na potrzeby diaspory diecezji warmińskiej³⁴. W semestrze letnim 1898 r. zgromadzono 1117,93 marek³⁵, zaś

³⁰ Ibidem, s. 33; zob. również K. Krix, *Braunsberg*, AB-C 1888, nr 11, szp. 417.

³¹ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 32.

³² Ibidem, s. 39.

³³ Ibidem, s. 33–34.

³⁴ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1898, nr 30, szp. 1065–1066.

³⁵ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1899, nr 31, szp. 1081–1082.

zimowym 1898/1899 – 987,43 marek³⁶. W semestrze letnim 1899 r. przychody związku opiewały na 1113,62 marek³⁷, natomiast w zimowym 1899/1900 – na 1088,08 marek³⁸.

Do wyjątkowych wydarzeń w historii Akademickiego Związku św. Bonifacego należało przystąpienie prawdopodobnie wszystkich jego członków zwyczajnych do Stowarzyszenia św. Karola Boromeusza (Borromäusverein), co nastąpiło 26 października 1891 r. z inicjatywy sekretarza związku Georga Grunaua. Warto w tym miejscu wspomnieć również o przyłączeniu 17 czerwca 1892 r. Warmińskiego Towarzystwa Pomocy Sierotom (Ermländischer Sammelverein für Waisen Kinder), zwanego również Towarzystwem Kwestarskim, do Stowarzyszenia św. Bonifacego. Towarzystwo Kwestarskie zostało założone w 1885 r. Wspierało ono katolickie wychowanie sierot poprzez materialną pomoc. W Seminarium Duchownym w Braniewie jego działalność stała się elementem formacji alumnów. Co miesiąc, w niedzielę, chodząc po pokojach seminaryjnych, zbierano na rzecz sierot znaczki pocztowe (krajowe i zagraniczne, ostemplowane oraz nieostemplowane), stare monety (nie gardzono również współczesnymi), a także inne przydatne przedmioty. Przekazywano je następnie głównemu oddziałowi diecezjalnemu³⁹. Należy skonstatować, że działalność seminaryjna tych dwóch dodatkowych organizacji katolickich wygenerowała potrzebę podwyższenia osobistych składek członkowskich alumnów. Przynależność do Stowarzyszenia św. Karola Boromeusza umożliwiała im jednak pozyskanie książek o profilu naukowym, zaś Warmińskie Towarzystwo Pomocy Sierotom dawało sposobność przekazywania jałmużny w sposób całkowicie anonimowy⁴⁰.

Wśród trudności związanych z funkcjonowaniem Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie wymieniano opieszałość w wypełnianiu zobowiązań przez nadzwyczajnych członków tej organizacji. Dotyczyło to głównie wpłat członkowskich, o czym informowano na początku lat dziewięćdziesiątych XIX w. Przypuszczano, że nie wynikało to z braku zainteresowania związkiem. Najprawdopodobniej o takich wpłatach jego członkowie zapominali⁴¹. W 1894 r. wskazano nawet, że 20 spośród

³⁶ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1899, nr 32, szp. 1105–1106.

³⁷ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1900, nr 33, szp. 1169–1170.

³⁸ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine. Wintersemester 1899/1900*, AB-C 1900, nr 34, szp. 1201–1202.

³⁹ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 26–27; H. Reimann, *Braunsberg*, AB-C 1892, nr 19, szp. 717; zob. także J. Heinrich, *Braunsberg*, AB-C 1892, nr 18, szp. 678; E. A. Sokółowska, *Organizacje społeczne i kościelne na Warmii w latach 1848–1914*, s. 91–93.

⁴⁰ [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 28–29.

⁴¹ G. Grunau, *Braunsberg*, AB-C 1891, nr 17, szp. 645; H. Reimann, *Braunsberg*, AB-C 1893, nr 20, szp. 765–766; [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 29.

53 nadzwyczajnych członków związku nie uiszczają tych opłat od dłuższego czasu⁴².

Beneficjenci

Fundusze pieniężne gromadzone przez Akademicki Związek św. Bonifacego w Braniewie przeznaczano na wsparcie duszpasterstwa przy ośrodkach akademickich, gdzie katolicy stanowili mniejszość, a także na diasporę diecezji warmińskiej.

Tabela 4
Przeznaczenie składek finansowych Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie w latach 1887–1897

Semestr akademicki	Zgromadzona suma pieniężna (w markach)	Beneficjent 2/3 sumy pieniężnej związku przekazywanej do Zarządu Generalnego Stowarzyszenia św. Bonifacego	Beneficjent 1/3 sumy pieniężnej związku przeznaczonej na diasporę diecezji warmińskiej	
			placówka duszpasterska	wartość przekazanej donacji (w markach)
Zimowy 1887/1888	60	Halle	–	–
Letni 1888	173	Kilonia	–	–
Zimowy 1888/1889	122,40	Kilonia	Święta Siekierka	40
Letni 1889	130	Kilonia	Górowo Iławeckie	43
Zimowy 1889/1890	150	Kilonia	Górowo Iławeckie	50
Letni 1890	210,04	Kilonia	Górowo Iławeckie	70
Zimowy 1890/1891	180,92	Kilonia	Górowo Iławeckie	60
Letni 1891	81,79	Kilonia	Kętrzyn	27
Zimowy 1891/1892	299,21	Kilonia	Kętrzyn	120
Letni 1892	262,12	Kilonia	Elk	87
Zimowy 1892/1893	305,85	Berlin	Elk	102
Letni 1893	525,34	Berlin	Kętrzyn	175
Zimowy 1893/1894	412,56	Berlin	Kętrzyn	137,50
Letni 1894	576,78	Berlin	Kętrzyn	192
Zimowy 1894/1895	453,72	Berlin	Goldap	151
Letni 1895	602,90	Berlin	Kobułty	200
Zimowy 1895/1896	488,40	Marburg i Getynga	Kobułty	162

⁴² B. Poschmann, *Braunsberg*, AB-C 1894, nr 21, szp. 809–810.

Letni 1896	918,94	Marburg i Getynga	a) Kętrzyn b) Elk c) Iławka Pruska d) Szczytno	a) 100 b) 100 c) 60 d) 58
Zimowy 1896/1897	630	Marburg i Getynga	Pangritz-Kolonie (późniejsza dzielnica Elbląga)	210
Letni 1897	925,54	Marburg i Getynga	Mragowo	300

Źródło: [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg. Ein Denkblatt zur zehnjährigen Stiftungsfeier*, Braunsberg 1898, s. 40–41.

W czasie dwóch pierwszych semestrów funkcjonowania Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie zgromadzone fundusze (składki członkowskie oraz przychody nadzwyczajne) przeznaczano w całości na ośrodki uniwersyteckie wskazane przez Stowarzyszenie św. Bonifacego. Na zjeździe generalnym tej organizacji we Freiburgu w semestrze letnim 1888 r. postanowiono, że 1/3 zebranych środków finansowych pozostanie w dyspozycji lokalnych związków. Od tego czasu braniewski związek wpłacał tę część na placówki duszpasterskie diecezji warmińskiej, znajdujące się na obszarze diaspory⁴³. Ogółem można stwierdzić, że suma składek członkowskich oraz przychodów nadzwyczajnych związku była najmniejsza w pierwszym semestrze jego funkcjonowania (jedynie 60 marek). Poniżej stu marek zebrano jeszcze w semestrze letnim 1891 r. (81,79 marek). Najwięcej zgromadzono w semestrach letnich 1896 r. (918,94 marek) i 1897 r. (925,54 marek).

Z powyższej tabeli wynika ponadto, że w początkowym semestrze funkcjonowania Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie dotowano duszpasterstwo akademickie w Halle. Następnie przez dziewięć semestrów pomagano ośrodkowi akademickiemu w Kilonii. Warto wspomnieć, że z przeznaczonych na Kilonię funduszy budowano kościół w tym mieście dedykowany św. Mikołajowi⁴⁴.

W trakcie zgromadzenia generalnego Akademickich Związków św. Bonifacego, odbywającego się 30 sierpnia 1892 r. w Moguncji, debatowano o dalszym przeznaczeniu ich przychodów. Budowa kościoła w Kilonii wygenerowała 70 tys. marek długu. Postulowano zatem dalsze finansowanie tej inwestycji, które trwałoby jeszcze przez dwa lata. Poza tym zgłaszano potrzebę pomocy materialnej społeczności akademickim w Berlinie i Marburgu. Podkreślano przy tym, że w stolicy Niemiec brakuje

⁴³ Por. [J. Keuchel], *Die Geschichte des Akademischen Bonifatius-Vereines zu Braunsberg*, s. 32; zob. także P. Romahn, *Die Diaspora der Diözese Ermland*, s. 110–111; E. A. Sokolowska, *Organizacje społeczne i kościelne na Warmii w latach 1848–1914*, s. 90.

⁴⁴ J. Plagge, *Der Kirchenbau in Kiel*, AB-C 1891, nr 17, szp. 627.

scentralizowanego duszpasterstwa obejmującego opieką katolickich studentów, a także przeznaczoną dla nich świątyni. Większością głosów (8 do 4) zdecydowano ostatecznie, że 2/3 funduszy gromadzonych przez wspomniane związki zostanie spożytkowane na ośrodek duszpasterstwa akademickiego w Berlinie⁴⁵.

Zgromadzenie generalne Akademickich Związków św. Bonifacego, obradujące 26–27 sierpnia 1895 r. w Monachium, uchwaliło kompromisowe postanowienie dotyczące wsparcia finansowego przeznaczonego na katolickie duszpasterstwo w ośrodkach akademickich w Getyndze i Marburgu. Każdy z tych ośrodków miał otrzymywać zapomogę związku przez trzy semestry. Ostatecznie uzgodniono, że przez trzy lata donacje semestralne będą równo dzielone pomiędzy beneficjentów. Warto wspomnieć, że odrzucono wówczas postulat komitetu berlińskiego, aby finansować tamtejszy kościół pw. św. Sebastiana⁴⁶. 22 sierpnia 1898 r. zgromadzenie generalne opisywanej organizacji obradowało w Krefeld. Postanowiono, że przez trzy kolejne lata zebrane przez nią fundusze zasilą katolickie duszpasterstwo akademickie w Giessen⁴⁷.

Beneficjentami jednorazowej zapomogi związku na obszarze diaspyry diecezji warmińskiej od semestru zimowego 1887/1888 do letniego 1897 r. były placówki duszpasterskie w Świętej Siekierce, Gołdapi, Hławce Pruskiej, Szczytnie, Pangritz-Colonie i Mrągowie. Sześciokrotną pomoc otrzymała wspólnota katolicka w Kętrzynie. Najmniejszą kwotę w tym okresie wpłacono jednorazowo na rzecz Kętrzyna (27 marek w semestrze letnim 1891 r.), a największą – na rzecz Mrągowo (300 marek w semestrze letnim 1897 r.)⁴⁸.

W semestrze letnim 1899 r. Akademicki Związek św. Bonifacego w Braniewie przekazał 360 marek na placówki duszpasterskie w Elku i Szczytnie⁴⁹. Dofinansowanie opisywanego związku w semestrze zimowym 1898/1899 otrzymało Szczytno i Mrągowo (łącznie 320 marek)⁵⁰. Beneficjentami tej organizacji w semestrze letnim 1899 r. były placówki duszpasterskie w Kobałtach, Szczytnie i Cyntach (przekazano łącznie

⁴⁵ *Protokoll der General-Versammlung der Akad. Bonifatius-Vereine zu Mainz*, AB-C 1892, nr 19, szp. 705–707; zob. także M. Jodkowski, *Stowarzyszenie świętych Bonifacego i Wojciecha w diecezji warmińskiej w XIX wieku*, s. 113.

⁴⁶ *Protokoll der General-Versammlung der Akad. St. Bonifatius-Vereine zu München*, am 26. u. 27. August 1895, AB-C 1896, nr 25, szp. 948–950.

⁴⁷ *Protokoll der Generalversammlung der Akademischen St. Bonifatius-Vereine zu Krefeld* am 22. August 1898, AB-C 1899, nr 31, szp. 1079–1080.

⁴⁸ Por. M. Jodkowski, *Stowarzyszenie świętych Bonifacego i Wojciecha w diecezji warmińskiej w XIX wieku*, s. 113.

⁴⁹ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1899, nr 31, szp. 1081–1082.

⁵⁰ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1899, nr 32, szp. 1105–1106.

360 marek)⁵¹, zaś w semestrze zimowym 1899/1900 – placówki w Kętrzynie i Wystruci (łącznie 340 marek)⁵².

Jubileusz dziesięciolecia działalności związku

Szczególną rangę nadano obchodom jubileuszu dziesięciolecia działalności Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie, które odbyły się prawdopodobnie jesienią 1897 r. (niestety, nie podano ich daty dziennej). Rozpoczęto je Mszą św. wraz z *Te Deum* i błogosławieństwem Najświętszym Sakramentem w kaplicy seminaryjnej. Na uroczystość, którą zorganizowano w domu wspólnot katolickich (Vereinhaus), przybyli członkowie zwyczajni związku, kilku nadzwyczajnych z okolicy, wszyscy członkowie honorowi oraz zaproszeni dostojnicy katolicy z Braniewa. Zainaugurowano ją uwerturą opus 42 Alberta Leutnera na wiolonczelę, skrzypce i fortepian (na cztery ręce). Prezes związku Paul Lunkwitz powitał gości i odczytał list gratulacyjny przesłany przez biskupa warmińskiego. Ordynariusz zachwalał w nim gorliwość członków tej organizacji, życzył dalszych sukcesów oraz udzielał swojego pasterskiego błogosławieństwa. Następnie wystawiono na scenie słynne dzieło G. H. Petrinusa (czyli Gustava Petera Haxa) i Antonie Jüngst pt. *Der Erdenpilger und sein Schutzengel oder Der Herr führt die Seinen*. Jego treść odnosiła się do wiecznie trwającej walki pomiędzy dobrem i złem, pokus świata oraz diabła, a także do troskliwej opieki anioła stróża. Widownia mogła podziwiać „żywe obrazy” i okazałe kostiumy. Śpiewy wykonywane przez chór seminaryjny, przy akompaniamencie fisharmonii, nadawały przedstawieniu powagi. Jego część muzyczną przygotowano pod kierunkiem braniewskiego organisty parafialnego Odemara Sokolowskiego. W trzecim akcie dał on popis wirtuozerii, prezentując jeden z nokturnów Fryderyka Chopina na wiolonczelę (z towarzyszeniem fortepianu)⁵³.

Kolejnej części uroczystości przewodził ks. proboszcz Karl Georg Mundkowski z Młynar, uważany za jednego ze współzałożycieli Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie. Informacje o stanie tej organizacji zaprezentował subdiakon Walentin Werner. Za okraszone humorem sprawozdanie, a także za zorganizowanie tej uroczystości podziękował w imieniu gości rektor Liceum Hosianum Wilhelm Weissbrodt. Na

⁵¹ *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine*, AB-C 1900, nr 33, szp. 1169–1170.

⁵² *Statistik der Akademischen Bonifatius-Vereine. Wintersemester 1899/1900*, AB-C 1900, nr 34, szp. 1201–1202.

⁵³ J. Keuchel, *Bericht über das 10jährige Stiftungsfest des Vereins Braunsberg*, AB-C 1898, nr 30, szp. 1057–1058.

zakończenie ks. Mundkowski wspomniał o ks. Bernhardzie Oestreichu, a także skierował pod adresem związku życzenia dalszego wzrostu⁵⁴.

Zakończenie

Przynależność do Akademickiego Związku św. Bonifacego w Braniewie niechybnie odcisnęła swoje piętno na warmińskich studentach w drugiej połowie XIX w. Działalność w ramach tej organizacji uwrażliwiała jej członków na potrzeby katolików żyjących w diasporze. Znakończona większość braniewskich absolwentów po święceniach kapłańskich nie rezygnowała z członkostwa w tym związku. Doświadczenie wyniesione z Seminarium Duchownego, poparte przykładem zaangażowania nauczycieli akademickich na rzecz ruchu bonifacjańskiego, przekładało się następnie na ścisłą współpracę duchowieństwa diecezji warmińskiej ze Stowarzyszeniem św. Bonifacego i Wojciecha, które wspierało placówki duszpasterskie w diasporze. Uczestnictwo w opisywanym związku korelowało z pewnością z formacją seminaryjną, która przygotowywała przyszłych duszpasterzy do posługi w tego rodzaju parafiach, kuracjach i stacjach misyjnych.

AKADEMICKI ZWIĄZEK ŚW. BONIFACEGO W BRANIEWIE W DRUGIEJ POŁOWIE XIX WIEKU

(STRESZCZENIE)

Akademicki Związek św. Bonifacego w Braniewie (Akademischer Bonifatiusverein) erygowano 25 października 1887 r. z inicjatywy Bernharda Oestreicha. Wstąpiło wówczas do niego 28 kleryków Seminarium Duchownego w Braniewie. Celem działania tej organizacji było zadośćuczynienie duchowym i materialnym potrzebom katolików żyjących w diasporze. Protektorat nad tym związkiem objął od semestru zimowego 1887/1888 ks. prof. Franz Dittrich. Członkami honorowymi tej organizacji byli przeważnie wykładowcy Liceum Hosianum oraz animatorzy Seminarium Duchownego. Członkiem zwyczajnym mógł stać się każdy kleryk tego seminarium, natomiast nadzwyczajnym – jego absolwent. Fundusze na cele statutowe związku pozyskiwano ze składek członkowskich oraz z przychodów nadzwyczajnych (sprzedaż znaczków pocztowych, piwa, donacje za przedstawienia teatralne, koncerty muzyczne itp.). Dzięki nim wspierano ośrodki akademickie w Halle, Kilonii, Berlinie itd. W 1888 r. postanowiono, że 1/3 zebranych środków finansowych tego braniewskiego związku zostanie przekazana na placówki duszpasterskie diecezji warmińskiej. Odtąd jego beneficjentami była m.in. Święta Siekierka, Górowo Iławeckie, Kętrzyn, Elk i Gołdap.

⁵⁴ Ibidem, szp. 1058.

THE ACADEMIC BONIFACE ASSOCIATION IN BRANIEWO IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY

(SUMMARY)

The Academic Boniface Association in Braniewo (Akademischer Bonifatiusverein) was founded on 25 October 1887 on the initiative of Bernhard Oestreich. At that time, 28 students of the Seminary in Braniewo joined it. The purpose of the organization was to fulfil the spiritual and financial needs of Catholics living in diaspora. Rev. Prof. Franz Dittrich became a protector of the association, starting from the winter term of 1887–1888. The lecturers of the Lyceum Hosianum and animators of the Seminary were usually honorary members of the organization. Any student of the Seminary could be an ordinary member, and any graduate could be an extraordinary member. The funds for the statutory objectives of the association were obtained by collecting membership fees as well as from extraordinary revenues (selling stamps and beer, donations for theatre performances, concerts etc.). Thanks to them, academic centres in Halle, Kiel, Berlin etc. were supported. In 1888 it was decided that one third of the collected financial resources of the Braniewo association would be transferred to the pastoral institutions of the Bishopric of Warmia. Since then, Święta Siekierka, Górowo Iławeckie, Kętrzyn, Elk and Goldap have been among its beneficiaries.

